त्रीणि पुस्तकान्यासादितानि । तत्र प्रथममस्माकं पुस्तकालयस्थं शुद्धप्रायं नवीनम् । एतत्पत्राणि ३०४ प्रतिपत्रं पङ्क्तयः १२ । द्वितीयं पुस्तकं **पूना**-डेक्कनकालेजस्थं नात्यशुद्धं द्विशतीवर्षलिखितमिवोपलक्ष्यमाणम् । एतत्पत्राणि १८२ प्रतिपत्रं पङ्क्तयः १८ । तृतीयमपि **पूना**-डेक्कनकालेजस्थं शुद्धं प्राचीनम् । एतत्पत्राणि २५४ प्रतिपत्रं पङ्क्तयः २० । इदं पुस्तकं तु प्रथमतः १५० पत्रैः खण्डितं किंचिदूनसप्तम-परिच्छेदाद् दशमपरिच्छेदान्तमेव । इमे द्वितीयतृतीयपुस्तके डाक्टर एस्० के० बेलवलकर एम्. ए. महाशयैः डेक्कनकालेजसंस्कृताध्यापकैः कृपया अस्मत्सविधे प्रहिते इति तेषां महान्तमुपकारमाकलयामः । इदं पुस्तकत्रयं पुस्तकान्तरनाम्ना व्यवहृतम् । प्रागुक्तं मूलेन सह मुद्रितं चतुर्थं विवृतिपुस्तकं तु मुद्रितनाम्नैव व्यवहृतम् । तदेतन्मुद्रितपुस्तकं वङ्गक्रोडपत्रलेखमिश्रम् ।

इत्थं मूलस्य विवृतेश्च पुस्तकचतुष्टयाधारेण प्राक् १९०२ खिस्ताब्दे मुम्बापुर्यां **निर्णयसागराख्ये** यन्त्रालये मुद्रितस्यैव साहित्यदर्पणस्य विवृत्या विवृतिपूर्त्या च सहितस्य पुनरेतत्पूर्वविशेषं द्वितीयसंस्करणमस्माभिरकारि । अस्मन्मुद्रणात्प्राङ् मुद्रितेषु साहित्यदर्पणपुस्तकेषु कारिकादीनां दुरवस्थैव प्राप्यते । यथा—'नापि भविष्यन्-' (सा० द० ९२ पृ०) इति कारिका पदच्छेदवैलक्षण्येन वृत्तिरूपतां नीता । 'मन्त्री स्यादर्थानां चिन्तायां तदवरोधे' (सा० द० १०२ पृ०) इति कारिका वृत्तियोजनादिना 'मन्त्री स्यादर्थचिन्तायामर्थास्तत्रावपादयः ।' इत्येव-मनुष्टुब्रूपतां प्रापिता । 'काव्यान्तर्गडुभूततया तु नेह प्रपञ्च्यते ।' (सा० द०) इति वृत्तिः 'काव्यान्तर्गडुभूता या सा तु नेह प्रपञ्च्यते ।' इत्येवमनुष्टुब्रूपतां गमिता । इति दिक् ।

रामचरणतर्कवागीशभट्टाचार्यैर्विरचिता विवृतिरेव बहुगुणसंपन्नेति मन्यमानेन मयका तदाराधनाय विशेषानेव विचिन्वता **छाया**ख्या विवृति-पूर्तिर्व्यधायि । इह प्राचामर्वाचां चालंकारिकाणां संदर्भेभ्यो विशिष्टभागं शब्द-तस्तात्पर्यतश्चानूद्य मांसलीकृतो दर्पणविवृत्यनुक्तविषयो यत्नतो न्यासि । अनुक्तत्वेन ज्ञायमाना अपि नातिप्रयोजनीया उक्तिमुद्रादिका उपेक्षिषत । क्वचित्क्वचित्तु नातिप्रयोजनीया अपि सूक्तयः संवादसौष्ठवाय न्यधायिषत । किं बहूक्त्या यावतायासेन विवृतिपूर्तिरग्रन्थि तावता तदल्पेन वा विवृतिसाहाय्येनाभिनवा विवृतिर्भवितुमर्हा । भवति चात्र नामकं पद्यम्—

'मूलं वा व्याकृतिं वा किमपि विरचयेत्पूर्वतोहारि पूर्वं
किंवा पूर्वानुरूपं सहृदयहृदयावर्जकं संग्रहं वा ।
भ्रातर्भूयस्त्वपङ्काः परकृतिकलनापिच्छिला ये प्रबन्धा
ग्रथ्यन्ते तैरिदानीं समयगमनिकामन्तरा कोऽस्ति लाभः ॥'

अथैका नूतना, बी. ए. उपाधिधारिणा श्रीजीवानन्दविद्यासागरभट्टाचार्येण विरचिता साहित्यदर्पणस्य **विमला**ख्या व्याख्या कलिकाताराजधान्यां मुद्रिता । द्वितीया नूतनतरा, काव्यतीर्थविशेषणान्तरश्री**गुरुनाथ**विद्यानिधिभट्टाचार्येण संपा-